

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 135. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius02val-shoot-idm139771561385424/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

INDLEDNING.

I.

DEN 8. April 1498 fængsledes Girolamo Savonarola, og Dagen efter begyndte Forhørene — strax voldsomt, fornløst, med Benyttelse af Torturens Rædsler. De fortsattes en Uge, men uden at føre til Domfældelse. Efter Forhandlinger med Paven genoptoges de i Midten af Maj, og nu lykkedes det paa Pinebænken at aftvinge Savonarola en halv Tilstaaelse. Han blev derpaa dømt til Baalet som Kætter — og brændtes 23. Maj.

I Fængslet havde han under legemlige og sjælelige Pinsler, i Tvivl om sin Sags Ret og sin egen Frelse, fundet Trøst i Davids Bodssalmer, og han havde nedskrevet sine Betragtninger over *Miserere* og over *In te domine speravi* i et Sprog, der er gennemglødet af hans indtil Sprængning spændte religiøse Sind.

Udlæggelsen af *Miserere* naaede han at fuldende, mens hans Betragtninger over *In te domine* kun blev et Fragment. Dette sidste udgaves sammen med Udlæggelsen af *Miserere* kort efter hans Død paa Latin og Italiensk, og begge Skrifter vandt hurtig stor Udbredelse i Italien og Tyskland.

I 1523 skrev Luther et varmt Forord til den latinske Udgave, i hvilket han fremhævede, hvorledes Savonarola i disse Salmesudlæggelser naaede til den fulde Erkendelse af, at man ikke frelses ved gode Gerninger, men alene ved Guds Naade. Dette Forord bidrog yderligere til Skriftets Udbredelse og Yndest i Tyskland. Skønt der i 1522 var fremkommet en tysk Oversættelse baade af *Miserere*

og af In te domine, oversattes nu paa ny Udlæggelsen af Miserere med Luthers Forord. En Snæs Aar efter fremkom endnu en tysk Oversættelse af Miserere (uden Luthers Forord) ved den kendte Reformationsskribent Johan Spangenberg. Ved Aarhundredets Midte er en tysk Oversættelse naaet til Danmark, til Hovedsmanden paa Solte i Sydsjælland, Borchart v. Boynelberg, som fandt saa stort Behag i Savonarolas Udlæggelse, at han lod Oversættelsen „udskrive“ og sendte den til Sjællands Biskop med Bøn om, at denne vilde oversætte den paa Dansk. Palladius indvilger heri, trods sin store Uledighed: for det første, fordi ogsaa andre af Adelen havde ytret Ønske om at faa Miserere oversat, dernæst fordi han mente det nyttigt, at Folk lærte at tænke over og paa rette Maade at forstaa just denne Salme, som man tidligere tankeløst havde liret af; det er, skriver han i Forordet, „en af de syv Salmer, som haver været i stor Vanbrug under Pavens Vildfarelse og et dagligt Mundklammer, ikke aleneste hos alle Præstemænd og Klosterfolk, men ogsaa hos dem, som havde de smaa Vielser og den lille Plet i Hovedet“ (jfr. Noten ndf. til S. 168, L. 6); endvidere vilde han gerne udsætte Salmen, for at Savonarolas mærkelige Udtydning kunde blive fattige og forslagne Hjerter til Trøst og Oprejselse; endelig — tilføjer han — bevægedes han til at føje Borchart i dennes Bøn ved „de mange mærkelige Exempler og Historier af den Hellige Skrift, som Savonarola har indført i sin Udtydning — om Sankt Peder, Sankt Paul, den Synderinde, den fortabte Søn, den kananeiske Kvinde, Røverøen paa Korset og andre, som ogsaa bekende dem, saavel som David gjorde, af hvilke Exempler vi skulde ogsaa bekende os, at vi ere Syndere“. Denne Udtalelse er af ikke ringe Interesse til Opiysning om, hvor fjernt Palladius i Virkeligheden stod det Skrift, han skulde gengive paa Dansk. Naar Savonarola nævner disse Exempler, er det nemlig aldeles ikke for at sige: „jeg bekender at have syndet ligesom disse“; — hvilken Trøst vilde der være

deri? — det er for at dulme sin Kvide ved Tanken om, at disse har syndet som han, og dog er de blevet frelste. Savonarolas Udlæggelse er et Trøsteskrift for dem, hvem Syndsbevidstheden knuger, men i Palladius' Gengivelse bliver det til en moraliserende Prædiken for de letfærdige, der ikke bekymrer sig om deres Brøde. Savonarolas Skrift er et sindrigt bygget Forsvar for Synderens Frelse, med Bevis paa Bevis herfor hentet fra Salmerne, fra Evangelierne, fra Apostelbrevene; ikke sjældent giver hans lidenskabelige Følelser sig umiddelbart Udtryk, saa han i fortvivlet Sjæleangst trygler Gud om Naade for derpaa at slaa over i en næsten desperat Gaaen i Rette med Gud, naar Haabet synes at glippe. I Palladius' Gengivelse er den fast tømrede Bevisrække oftest brudt, opløst i en Række forvanskede Enkeltheder, og de lyriske Steder er berøvet deres Kraft. Dette skyldes vel for en Del, som vi skal se, at den danske Oversætter ikke har behersket Sproget i det tyske Grundlag, og den tyske Oversætter ikke Sproget i den latinske Original, men en væsentligere Grund er den, at begge har staaet fremmede overfor Originalens Tankegang og Stemningsliv og derfor ikke, hvor den sproglige Forstaaelse af Enkeltheder svigtede, har kunnet bøde derpaa ved en Samføling med Helheden. Udlæggelsen af Miserere og af In te domine er skrevet af en Mand, hvis Liv var Kamp, skrevet paa et Tidspunkt, da hans Modstandere var blevet Sejherrer, skrevet i Tvivl, i Utryghed: Jorden havde dømt ham, vilde han finde Naade hos Gud? For den danske Biskop som for adskillige af de nordtyske Reformationsskribenter efter Luther var denne Følelse fjærn. De har ikke som Banebryderne for Kirkeomvæltningen tilkæmpet sig den ny Lære gennem indre Strid og ydre Forfølgelser, de har faaet den fix og færdig i Wittenberg, og de har forvaltet den med kraftig Støtte fra den jordiske Hersker og i sikker Forvisning om den himmelske Konges Tilslutning. Forudsætningen for en samfølelse Forstaaelse af Savonarolas Skrift manglede.